

Neden Okumuyoruz?

Doç.Dr. Ulvi Keser
Atılım Üniversitesi, İşletme Fakültesi

Büyük devlet olma bağlamında siyasi, coğrafi, kültürel ve tarihi geçmişimizle dünyanın sayılı ülkeleri arasındayız. Bilgi ve teknoloji çağında imkânlar dünle mukayese edilemeyecek kadar geniş ve yaygın. Bilgiye ulaşmak son derece kolay, halk kütüphanelerinden üniversite araştırma merkezlerine, ihtisas kütüphanelerine kadar her yer “bilgiye aç” insanların hizmetinde; ancak Milli Kütüphane’nin salonlarını genellikle üniversiteye hazırlananlarla sınavlara çalışan öğrenciler dolduruyor. Dünyanın en zengin arşiv kütüphane ve kaynaklarına ise neredeyse hiç kimse bakmıyor. Bugün gelinen noktada Sayın Turgut Özakman’ın *Çanakkale Diriliş* Üçlemesi gibi birkaç kitap dışında kitaplar sadece 5.000 basıyor, yıllar sonra aradığınız kitabı hala kitapçılarda bulabiliyorsunuz. Öğrenci yorgun, bezgin, isteksiz; öğretici ve aileler okumanın sadece “boş zamanlarda” yapılacağı gibi bir kanaate sahip.

Oysa dönüp geriye baktığımızda Montaigne’in “**Öğretimden kazancımız daha erdemli, daha akıllı ve daha düşünceli olmaktır.**”¹ sözünden hareketle savaştan harap çıkmış Anadolu insanı bulabildiği her imkânı değerlendirmeye başlamış ve aydınlanma yolunda önemli mesafeler kat etmiştir. Böylece “bilgisizliğin ve bilgisizliğin sonucu olarak yoksulluğun kalın çemberini kırarak tilsim”² olarak bu okullar çocukların Socrates, Shakespeare, Goethe, Balzac, Gogol, Eflatun, Montaigne, Balzac, Victor Hugo, Dostoyevski, Cehow, Oscar Wilde, Guy de Maupassant gibi edebiyatçıları okuyup tartıştıkları “laf ezberleme yerleri”³ olmayan bilim yuvalarına dönüşmüştür. Cumhuriyet’in ilk yıllarında dönemin Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati’nin Kırşehir Valisine telgraf çekerek “**Şehrinize öğretmen gönderiyorum. Onu karşılayınız.**” direktifi göz önüne alınacak olursa “**bilmezliğin karanlığında uygarlığa pusu kuranlara ve uygarlığa savaş açanlara karşı**” okul, eğitim ve öğretmene verilen değer daha iyi anlaşılır.

Bu konuda en çarpıcı örneklerden birisi Balıkesir yakınlarında yaşanır. 1941 yılında ve İkinci Dünya Savaşı’nın en şiddetli yaşandığı bir süreçte Ege Bölgesi’nde, Balıkesir yakınlarında denetlemelerde bulunan dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü dönüş yolunda karşılaştığı fakir bir köylü çocuğunu durdurur. Çocuğun kıyafeti ve ayağındaki çarık

onun ekonomik durumunu zaten yeterince göstermektedir. Çocuk yanında resmî bir arabanın durması ve hiç tanımadığı “büyük” insanların arabadan inmesiyle yeterince heyecanlanmıştı da. İsmet İnönü çocuğa yaklaşıp ve elinde taşıdığı azık torbasında ne olduğunu sorar. Çocuk torbasını açar ve gösterir. Torbadan çıkanlar bir parça köy peyniri, bayatlamaya yüz tutmuş ekmek, soğan ve zeytinin yanında Millî Eğitim Bakanlığı klasiklerinden olan Sophocles’in *Antigone*’udur.⁴ Çocuk babasının yol parası olarak verdiği parayı kitaba yatırmış ve 12 kilometrelik yolu yürümeyi tercih etmiştir. Bunun üzerine İnönü yanındaki Genelkurmay Başkanı Abdurrahman Nafiz Gürman’a dönerek “**Ekmekğin yanında kitap. Ne zaman yurttaşımız ekmekle kitabı bir tutabilecek düzeye ulaşırsa Türkiye o zaman gerçekten kurtulacaktır.**”⁵ der. Aynı şekilde Türk yazın ve kültür dünyasının büyük ustalarından Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun 1940’lı yıllarda Hasanoğlu’nda karşılaştığı bir olay da okuma aşkının her şart altında nasıl yaşandığını gözler önüne serer. Gecenin bir yarısı olmuştur ve Bedri Rahmi ahırdan bir ışık huzmesi geldiğini görür. Merak eder ve yaklaşır; “**Okulun kocabaş hayvanlarını barındıran ahırda bir çocuk gördüm. Gece nöbeti ona düşmüş, elinde bir kitap vardı, dalmıştı. William Shakespeare okuyordu. Okuduklarını nasıl kavradıklarını da ertesi gün oynadıkları piyeste gördük.**”⁶ 13-15 yaşında fakir bir köylü çocuğunun bu kadar olumsuz şartlarda dünya tragedyasının usta yazarı Shakespeare’i okuması inanılır gibi değil ama gerçek.

Öte yandan bilimsel, ideolojik, sosyal, ekonomik, siyasi, sanatsal hemen bütün akımlar, düşünceler ve kurumlar tarafından etkilenen ve biçimlenen günümüz dünyasında Hümanizma-Rönesans sonrasında Avrupa’nın yeni bir sürece girdiği göz önüne alınca bu aşamada insan aklının özgürlüğü, bilimin her alanda insanoğlu için esas ölçü olması, Aydınlanma Çağı, Fransız Devrimi, Sanayi Devrimi ve bunlara bağlı olarak yaşanan iki büyük savaş insanlığı bugünlere hazırlamıştır ve işin sırrı da burada yatmaktadır. 9 Eylül 1922 sonrasında başlatılan bu süreç kültür emperyalizmi, boş vermişlik ve hayatımızı zehirleyen televizyon denilen icat yüzünden yazıktır ki sürekliliğini sağlayamamıştır. Okumak, öğrenmek; öğrenmek, tartışmaktır. Tartışan insan sorgulayan insandır, bilendir, bilgedir. Anne babalar evde, eğitimciler okulda, toplumun akil insanları sosyal hayatta, etrafınızdakilere “Neden okumuyorsun?” diye sormak yerine okuyarak örnek olun ve kitabı lütfen boş zamanlarınızda okumayın. Yaşamak, sevmek, hissetmek, “insan olmak” ve nefes almak için boş zamanınızı mı bekliyorsunuz ki?

¹ Adnan Binyazar, Kültür ve Eğitim Sorunları, Varlık Yayınları, İstanbul, Mayıs 1976, s. 15.

² Cumhuriyet, 17 Nisan 1974.

³ Mahmut Makal, Bozkırdaki Kıvılcım, Güldiken Yayınları, Kasım 1997, s. 18.

⁴ Kaderin garip ve acı bir cilvesi olarak Kral Kreon’a “Ben dünyaya kin değil sevgi paylaşmaya geldim.” diyen, adaletin ve hukukun üstünlüğünü savunan ve evrensel kurallar karşısında keyfi davranışların hiçbir hükmü olduğunu dile getirerek krala karşı çıkan Sophocles’in Antigone’u Türkçeye Sabahattin Ali tarafından kazandırılmıştır.

⁵ Cumhuriyet, 24 Kasım 2000.

⁶ Cumhuriyet, 1 Şubat 1954.

